

НАУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У доповіді висвітлюється діяльність НАУ на сучасному етапі розвитку (1991-2001 рр.). Аналізуються основні здобутки та внесок університету у становлення якісно оновленої вищої професійної освіти в нашій країні. Показано перспективні напрямки подальшого розвитку наукового, методичного, матеріально-технічного потенціалу університету.

1991 рік став переломним не лише в житті нашої країни, а й в діяльності Київського інституту інженерів цивільної авіації. З проголошенням незалежності України розпочалася масштабна структурна перебудова суспільного та економічного устрою. Окреслилися нові тенденції у розвитку вітчизняної вищої освіти, визначилися пріоритети та завдання вищої школи. Серйозні зміни мали торкнутися, в першу чергу, вузів галузевої приналежності. Колектив інституту спрямував свої зусилля на розвиток навчального закладу в умовах трансформації економічних відносин та нової освітянської політики держави.

З 1991 р. розпочалося корегування діяльності всіх підрозділів інституту у відповідності до загальних тенденцій оновлення суспільства. Колектив інституту почав працювати над розробкою системи багатоступеневого навчання, пошуками шляхів вирішення економічних проблем, що поставали дедалі гостріше.

До свого 60-річчя у 1993 р. колектив інституту прийшов з новими ініціативами щодо удосконалення наукової і навчально-виховної роботи. Завдяки наполегливій роботі викладачів та співробітників рішенням Державної атестаційної комісії Міносвіти України у 1993 р. інститут було акредитовано за IV (найвищим) рівнем. Таким чином було офіційно закріплено статус КІЦА як одного з провідних навчальних закладів України. З цього ж року інституту доручено розпочати набір студентів для підготовки спеціалістів нового напрямку – інженер-сейсмологи (спеціалізація "Індустріальна сейсмологія"). З 1993 р. механічний факультет почав здійснювати підготовку фахівців на замовлення "Укргазпрому" за спеціальністю "Газотурбінні установки".

Враховуючи міжнародне визнання результатів науково-педагогічної діяльності з підготовки висококваліфікованих фахівців для країн Європи, Азії, Латинської Америки, Африки, 20 квітня 1994 року за поданням ІКАО Постановою Кабінету Міністрів України Київський орден Трудового Червоного Прапора інститут інженерів цивільної авіації імені 60-річчя СРСР (КІЦА) було перейменовано в Київський міжнародний університет цивільної авіації (КМУЦА).

З 1996 р. в університеті реалізується 3-ступенева форма навчання: бакалавр – спеціаліст – магістр. На цей час у КМУЦА навчалася більше 8 тис. студентів, з яких біля 700 - громадяни 72 країн світу. Навчальний процес забезпечували біля 900 викладачів, які працювали на 57 кафедрах. Університет продовжував відігравати провідну роль у системі вищої освіти держави. Про це свідчить увага з боку глави держави Л.Д.Кучми, який 29 серпня 1996 р. відвідав університет.

У березні 1998 р. у КМУЦА відзначали 50-річчя заочного факультету, який було відкрито 30 березня 1948 р. спочатку як заочне відділення (перший начальник ЗВ і курсів підвищення кваліфікації керівного складу ЦПФ –Л.Хейфел). З вересня 1960 р. ЗВ було перетворене в заочний факультет (навчання з 4-х спеціальностей). У різні роки його очолювали В.Т.Шарай, Ф.К.Германчук, О.І.Козаченко, Ю.І.Луговець, Є.О.Баканов, В.О.Конєв, В.М.Анпілогов, В.М.Казак, П.Борсук. За 50 років (1948-1998) діяльності на ЗФ підготовані більше як 30 000 спеціалістів для цивільної авіації та інших галузей промисловості.

27 березня 1998 р. університет відвідав Президент Ради Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО), Почесний доктор КМУЦА Ассад Котайт, який разом із заступником Міністра освіти, д.т.н., проф. В.П.Бабаком відкрили Європейський субрегіональний центр ІКАО з авіаційної безпеки. Випускники університету працюють у штаб-квартирі ІКАО в Монреалі. Вперше Котайт відвідував університет у 1972 р., у 1985 р. він вручив ректору КІЦА О.Ф.Аксьонову найвищу нагороду ІКАО – Золоту медаль Едварда Уорнера.

Наукова робота в університеті у 1991-1998 рр. проводилася активно, хоча в умовах економічної кризи виконувати дослідження було досить складно. Брак коштів на матеріали і устаткування, недостатнє бюджетне фінансування наукових проєктів створювали певні труднощі. Проте завдяки самовідданій праці науково-педагогічних працівників (які по декілька місяців не отримували заробітної платні) вдалося не лише зберегти існуючий науково-технічний потенціал, а й розвивати його, виконувати серйозні наукові розробки. В університеті функціонувала науково-дослідна частина, до якої входили 15 науково-дослідних лабораторій. Тут досліджувалося широке коло наукових теоретичних та прикладних проблем, а саме: розробка та впровадження нових методів експлуатації і відновлення авіаційної техніки; дослідження систем технічної діагностики та контролю авіаційної техніки; розробка нових інформаційних систем та комп'ютерних технологій для авіаційної галузі та ін. Вчені університету підтримували контакти з науковими центрами України, Росії, США, Франції, Китаю та ін.

У 90-х роках проводилася робота з підготовки на базі університету наукових працівників найвищої кваліфікації. В очній та заочній аспірантурі станом на 1991 р. навчалася більше 200 аспірантів (158- з СРСР, 42- із зарубіжних країн). Загалом з 1953 р. підготовлено біля 1000 радянських аспірантів, з них біля 700 захистили кандидатські дисертації. А в 1968 р. у КІЩА відкрили аспірантуру для громадян зарубіжних країн. Її закінчили 85 іноземних аспірантів, з яких 74 захистили кандидатські дисертації. У 1988 р. рішенням Держкомосвіти СРСР була відкрита очна докторантура з правом щорічного прийому 9 очних докторантів. Інститут готував аспірантів та здобувачів з 20 наукових спеціальностей і докторантів з 6 наукових спеціальностей (а з 1992 р. вже з 20 спеціальностей). Протягом 1991-1998 рр. співробітниками університету були захищені 192 кандидатських та 48 докторських дисертацій (з 1976 по 1990 рр. – 33 докторські дисертації).

Науково-педагогічні досягнення викладачів КМУЦА цього періоду були належним чином оцінені. Постановою Федерації космонавтики України від 4 жовтня 1997 р. Назаренко П., Чуприна Ф., Скринець А. нагороджені медаллю ім. Ю.Кондратюка за пропаганду космічної тематики у своїх публікаціях. Станом на 1997 р. високі почесні звання отримали викладачі університету: 12 лауреатів Державної премії України в галузі науки і техніки; 1 лауреат премії Едварда Уорнера (ІКАО); 5 Заслужених діячів науки і техніки України; 1 Заслужений працівник Вищої школи; 1 Заслужений працівник транспорту; 3 Заслужених працівників народної освіти України; 1 Заслужений пілот СРСР; 2 Заслужених працівника культури України; 13 викладачів нагороджені знаком "Відмінник освіти України"; 196 працівникам університету присвоєно звання "Відмінник Аерофлоту".

У перші складні роки розбудови незалежної держави Київський міжнародний університет цивільної авіації жив повнокровним і бурхливим життям, помітно впливаючи на розвиток освіти і науки в Україні.

Якісно новий етап у житті університету розпочався з осені 1998 р., коли ректором КМУЦА став Віталій Павлович Бабак, д.т.н., професор. З перших днів роботи нового ректора розпочато роботу над концепцією розвитку університету. З цією метою за наказом ректора була створена робоча група у складі завідувачів кафедр, професорів, яка отримала завдання підготувати питання "Про розробку концепції та програми розвитку університету на 1998-2009 рр." до розгляду на засіданні Вченої ради університету у жовтні 1998 р.

Необхідність серйозних змін у стратегії розвитку університету була продиктована як новою освітньою політикою, що почала активно запроваджуватися в державі, так і значними економічними проблемами, з якими зіткнувся вуз. Саме на такий період припала зміна ректора. Ще у 1996-1997 рр. виникла значна заборгованість по заробітній платі, що змусило трудовий колектив звернутися із запитом до президента. На грудень 1998 р. університет мав борг 7 700 000 грн. (близько 4 млн. за будівництво 14 гуртожитку; 2,2 млн. – за оплату комунальних послуг та енергоносіїв; 980 тис. - зарплата з нарахуваннями; понад 400 тис. по стипендіях студентам). Завдяки жорсткій та цілеспрямованій фінансовій політиці керівництва університету, запровадженню суворого режиму витрат коштів під особистим контролем ректора вже до кінця 1998 р. була погашена заборгованість по заробітній платі за 1997 р. У 1999 році вперше за багато років вдалося виплатити гроші на відпустки.

У 1999 р. починає удосконалюватися система прийому до університету: було введено вступні випробування у формі співбесіди для випускників-медалістів; на вступних іспитах введено 30-бальну систему оцінювання знань. Вперше при зарахуванні абітурієнтів проводився конкурс у межах факультету, а не за спеціальностями, як у минулі роки. Це дозволило відібрати найкращих абітурієнтів за результатами вступних іспитів У жовтні 1999 р. віце-прем'єр-міністр В.Семиноженко вручив ректору КМУЦА В.П.Бабаку високу урядову відзнаку – Почесну грамоту Кабінету Міністрів, підкресливши роль університету в розбудові вітчизняної освіти.

11 вересня 2000 р. вийшов Указ Президента України про надання Київському міжнародному університету цивільної авіації статусу Національного. Цим самим закріплювалося загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності та вагомого внеску університету у розвиток національної вищої освіти і науки. А в листопаді того ж року перед центральним корпусом було піднято прапор НАУ.

Починаючи з 1999 р., в університеті проводилася ґрунтовна робота з удосконалення організації виконання науково-дослідних тем, підвищилася їх актуальність, науковий рівень, ефективність. У 1999 р. Лауреатами Державної премії України стали доктори наук Л.Блохін та В.Азарков. Професору І.Жукову присвоєно звання “Заслужений винахідник України”. 20 викладачів нагороджені відзнакою “Відмінник освіти України”, а 47 – Почесною грамотою Міністерства освіти України. Державну премію в галузі науки і техніки 2000 р. отримали співробітники університету А.Біленький, д.т.н., проф., проректор з наукової роботи; А.Іванченко, к.т.н., с.н.с.; Д.Сотников, д.т.н., г.н.с. за виконані спільно із співробітниками АНТК ім. О.К.Антонова дослідження із створення вітчизняних комплексних тренажерів нової генерації на базі високоефективних технологій. Викладачами та студентами НАУ було розроблено інформаційно-мовну мережу для залізничного вокзалу Київ-пасажирський (проф. О.Давлетянц, с.н.с. кафедри радіоелектроніки В.Фомічев, аспірант А.Давлетянц, студент О.Найда). На замовлення міської влади Києва наукова група кафедри аеродинаміки літальних апаратів під керівництвом с.н.с. Р.Павловського проводила експеримент з моделлю Меморіалу Незалежності для встановлення необхідних умов його експлуатації. За цикл досліджень та практичних розробок у галузі аеронавігації, а саме: створення бортового радіоелектронного комплексу інтегрованої інформаційно-керуючої системи, проф. В.Бабак і завідувач кафедри аеронавігаційних систем проф. В.Харченко удостоєні Державної премії України в галузі науки і техніки (листопад, 2001 р.).

У 2001 р. була прийнята довгострокова програма (2001-2005 рр.) кадрового забезпечення підготовки фахівців. У цьому навчальному році завдяки виваженій кадровій політиці були досягнуті важливі позитивні результати: кількість докторів наук і професорів зросла з 80 до 125 чол.; в університеті працюють 2 академіки і 4 члени-кореспонденти НАН України; запрошено більше 40 кандидатів наук, доцентів. На 56 кафедрах, 41 з яких очолювали доктори наук, професори, працювало більше 800 викладачів. Було прийнято рішення про забезпечення потреби в кадрах за рахунок підготовки магістрів, викладачів-стажистів, кандидатів та докторів наук власними силами університету, прийняття на роботу за результатами конкурсу; підвищення кваліфікації та стажування науково-педагогічних працівників; широке залучення до викладання магістрів.

Університет отримав міжнародний сертифікат ІКАО, за яким він рекомендований міжнародній спільноті як вуз, що здійснює підготовку спеціалістів цивільної авіації. Дипломи університету відтепер визнаються в країнах, які підписали Лісабонську конвенцію. У січні 2000 р. делегація університету на чолі з ректором В.Бабаком відвідала штаб-квартиру ІКАО в Монреалі з метою зміцнення зв'язків і визначення нових напрямків подальшого співробітництва. Делегацію прийняв Генеральний Секретар Ради ІКАО Коста Перейра. Керівництво ІКАО схвалило ініціативу ректора з перепідготовки інженерних кадрів з основ сучасного менеджменту, а також ідею створення на базі вузу центру ІКАО з підготовки державних інспекторів з безпеки польотів. Такий центр було відкрито наприкінці серпня 2002 року під час візиту до НАУ Генерального секретаря Міжнародної організації цивільної авіації К.Перейри. У перспективі співпраці з ІКАО - висунення нашої країни до складу Ради цієї організації. Національний авіаційний університет висупений також на здобуття найпрестижнішої в галузі цивільної авіації премії імені Едварда Уорнера.

Сьогодні НАУ є потужним вищим навчальним та науковим закладом, який здобув визнання в Україні та світі. Університет реалізує принципи неперервної освіти. У його структурі: 5 інститутів (інформаційно-діагностичних систем; заочного та дистанційного навчання; післядипломного навчання; менеджменту та інформаційних технологій; новітніх технологій); 11 факультетів (аеропортів; аерокосмічний; електроніки і телекомунікацій; економіки; інформатики; лінгвістики і соціології; організації та управління (менеджменту і логістики (2002 р.)); систем управління; юридичний; військової підготовки; довузівської підготовки); 4 коледжі і технікуми (Криворізький, Промислово-економічний, Слов'янський, Топографічний); 2 ліцеї (Авіакосмічний м. Києва та Авіаційний м. Лубни); а також Європейські регіональні навчальні центри ІКАО. Підготовка фахівців здійснюється за схемою бакалавр – магістр. спеціаліст, друга вища освіта, військова підготовка. Навчання біля 25 тисяч студентів забезпечують 992 викладачі, з яких 5 академіків, член-кор. НАНУ, 128 докторів наук, професорів, 467 кандидатів наук, доцентів. На площі в 72 га розміщено 12 навчальних корпусів, бібліотека, Палац культури, 11 гуртожитків, студентський клуб, їдальня на 1000 місць, поліклініка, профілакторій, спортивний комплекс.

Розпочинається масштабна структурна реорганізація університету. Підготовка та перепідготовка висококваліфікованих фахівців буде здійснюватися у 13 інститутах, трьох коледжах та технікумі. Майбутні студенти НАУ отримують знання в Інституті довузівської підготовки, який включає підготовче відділення, підготовчі курси та філії у різних регіонах, а також три ліцеї. Грунтовні наукові дослідження виконуються в трьох науково-дослідних інститутах. Активно працюють загальноуніверситетські факультети: по роботі з іноземними студентами та військової підготовки.

Підсумовуючи коротку історію діяльності НАУ, зауважимо, що, на думку О.Аксенова, член-кор. НАНУ, ректора університету у 1975-1988 рр., в насиченому житті нашого університету характерними є три періоди, які визначають головні тенденції його розвитку. А саме: 1-й – період становлення (з 1933 р.); 2-й – асоціюється з особистістю Миколи Лукича Голего; 3-й – з 1998 р., коли на посаду ректора було призначено В.П.Бабака, сповненого бажання працювати і творити.

Список літератури

1. На крилах цивільної авіації //Авіатор.-2003.-№2.-С.1.
2. Національний авіаційний університет /В.Бабак та ін.- К.: НАУ, 2001.- 47 с.
3. Структурні зміни – веління часу //Авіатор.-2003.-№1.-С.1-2.

Contemporary National Aviation University (NAU): achievements and prospectives for development. By S.G.Holovko, Cand.Sc. (History), Assistant Professor, National Aviation University (Ukraine).

This article highlights the contemporary activities of NAU (i.e. between 1991 and 2000). The main achievements and contribution of NAU into the creation of quality renewed higher education in Ukraine are analysed. The prospective directions of further development for scientific, methodological, and technical potential of NAU is also shown the scope of this article.